

Tien voorwaarden voor veiligheidsanalyses

HAALDELICTEN EN BRENGDELICTEN

Politie-informatie wordt steeds belangrijker. Burgers worden, al dan niet via internet, over lokale veiligheid geïnformeerd en voor samenwerkingspartners van de politie zijn veiligheidsanalyses onmisbaar voor een goed veiligheidsbeleid. Zulke analyses moeten dan ook aan hoge eisen voldoen. *Peter Versteegh* geeft in dit artikel een aantal tips voor analisten of onderzoekers die met politiegegevens aan de slag willen gaan.

door Peter Versteegh

De auteur is hoofd Analyse & Research van de politie Haaglanden.

Goede veiligheidsanalyses kunnen de politie, maar juist ook de andere betrokken veiligheidspartners, helpen bepalen welke problemen op het gebied van criminaliteit en onveiligheid met voorrang moeten worden aangepakt. Op welke wijze dat zou moeten gebeuren en wat effecten van de aanpak zijn. Analyse & Research – de criminologische onderzoeksafdeling van de politie Haaglanden – heeft in de afgelopen 15 jaren veel ervaring opgedaan met de uitvoering van wetenschappelijk onderzoek en criminaliteitsanalyses ter ondersteuning van het veiligheidsbeleid. Op basis van deze ervaring worden in dit artikel tien voorwaarden voor veiligheidsanalyses op een rij gezet en besproken. De verwachting bestaat dat als aan deze voorwaarden wordt voldaan, de benutting van deze analyses bij de veiligheidszorg in een aanzienlijke mate kan worden versterkt.

OPENBAARHEID

In *Politie in ontwikkeling* van de Raad van Hoofdd commissarissen (2005) – vermoedelijk het belangrijkste rapport van en over de Nederlandse politie sinds *Politie in verandering* (1977) – wordt signalering en advisering benoemd als een belangrijke ondersteunende kerntaak van de politie. Juist veiligheidsanalyses van de politie kunnen de

verlangde inzichten omtrent de aard, omvang, ernst en ontwikkeling van de veiligheid bieden. Inherent aan deze politietoek is dat deze veelal in de volle openbaarheid plaatsvindt, tenzij daarmee de privacy van burgers wordt geschonden. In de huidige tijd worden dergelijke ‘criminaliteitsbeelden’ dan ook niet alleen gedeeld met samenwerkende organisaties. Ook de burger wordt steeds vaker – onder meer via diverse media waaronder internet (zie ook www.hoeveiligismijnwijk.nl) – breed en gedetailleerd over de (lokale) veiligheid geïnformeerd. Een dergelijk publiek gebruik van politie-informatie stelt hoge eisen aan de kwaliteit van de politieregistraties en de daarop gebaseerde veiligheidsanalyses.

BETROUWBAARHEID

Een meting is betrouwbaar wanneer er bij herhaalde meting weinig verschil is tussen de gemeten waarden. Nu is inherent aan politiedata dat wordt gewerkt met ‘levende systemen’. Door extra invoer van informatie neemt de volledigheid in de loop van de tijd toe. De herhaling op een later tijdstip kan dan een ander beeld opleveren. In de regel wordt dit probleem opgelost door bestanden op een bepaald moment te ‘bevroren’. Een belangrijker probleem echter is de mogelijke onbetrouwbaarheid van politiegegevens zélf. Zo kan foutieve, onvolledige of juist dubbele invoer van gegevens door de betrokken politiefunctaris een belangrijke oorzaak van onbetrouwbaarheid vormen.

Ook kunnen invoerachterstanden in computersystemen de betrouwbaarheid en volledigheid van de gegevens ondermijnen. Door de korpsen is de afgelopen jaren erg veel geïnvesteerd in het verhogen van de betrouwbaarheid van politiegegevens. Toch zal elke analist of onderzoeker bij politie en gemeente alert moeten blijven en steeds de betrouwbaarheid van elke gebruikte politiebron grondig moeten toetsen.

VALIDITEIT

Weet wat je meet, zo luidt het devies. Bij validiteit gaat het om de mate waarin een meetinstrument of meettechniek meet wat het beoogt te meten. Begrippen en categorieën moeten eenduidig zijn en elkaar uitsluiten. Een belangrijk validiteitsprobleem kan voortkomen uit de wijze van indelen van misdrijven in categorieën. Als in hetzelfde systeem

één soort misdrijf, bijvoorbeeld *mishandeling*, kan worden ingevoerd als *mishandeling*, *vechtpartij*, *steekpartij* en als *moeilijkheden binnen* dan is dat vragen om validiteitsproblemen. Deze categorieën sluiten elkaar namelijk niet uit. Ook bij het vaststellen van de pleegdatum doet zich nogal eens een validiteitsprobleem voor. In menig politiesysteem wordt de aangifte datum opgevat als pleegdatum. Een ander belangrijk validiteitsprobleem doet zich voor bij de delictlocatie. Van ongeveer 30 procent van de aangiften van een misdrijf is wel een straat maar niet een huisnummer bekend. Politiecomputers plaatsen zo'n delict dan aan het begin of in het midden van de straat. Als de straat door meerdere wijken of buurten loopt, worden aan de wijk aan het begin of in het midden van de straat te veel delicten toegerekend.

>>

BETEKENISVOL

De ontwikkeling van de veiligheid wordt vaak afgemeten aan de geregistreerde criminaliteit. Het gaat dan om het aantal door de politie opgemaakte processen-verbaal van een misdrijf. Hier kan zich een bijzonder validiteitsprobleem voordoen.

De relatie tussen indicator en werkelijkheid is lang niet altijd even sterk. Een onderscheid tussen zogenoemde slachtofferloze misdrijven (haaldelicten) en slachtoffermisdrijven (brenghdelicten ofwel aangiften) is in dit verband van belang. Voorbeelden van typische haaldelicten zijn dronken rijden, bezit en handel van verdovende middelen en milieudelicten. Het aantal slachtofferloze misdrijven wordt voor een groot deel bepaald door de inzet van de politie en andere opsporingsorganisaties. Het aantal haaldelicten is daarom geen valide, betekenisvolle veiligheidsindicator. Het aantal aangiften bij de politie kan over het algemeen genomen wél als een goede indicator van de werkelijke veiligheid worden beschouwd. In het algemeen gaat het dan om misdrijven uit het Wetboek van Strafrecht, zoals diefstal met of zonder geweld. Er zijn wel weer uitzonderingen, zoals geweld. In de afgelopen jaren laten de politie-registraties een forse toename zien van geweldsdelicten, terwijl in slachtofferenquêtes sprake is van een zekere stabilisering. Dit verschil kan deels worden verklaard door een registratie-effect. Daar waar de politie voorheen bij (huiselijk) geweld vaak bemiddelde, wordt tegenwoordig als onderdeel van de aanpak ook proces-verbaal opgemaakt. Ook lijkt de aangiftebereidheid en ook de aangiftegeneigdheid van burgers na geweld toe te nemen.

HERHAALBAARHEID

Veranderingen van analysemethode, van analyse-instrument, of van informatiebron, veroorzaken in de regel trendbreuken. Uiteraard moeten dergelijke veranderingen daarom zoveel mogelijk worden voorkomen. Alleen als de verandering leidt tot een aanmerkelijke kwalitatieve verbetering van de veiligheidsanalyse, is deze acceptabel. Een goed voorbeeld van een dergelijke aanpassing is de huidige stroomlijning van de Politie-monitor Bevolking (PMB) van de politie, de Leefbaarheid & Veiligheidsmonitor (L&V) van de gemeenten en het Permanent Onderzoek Leefsituatie (POLS) van het CBS naar één gezaghebbende Veiligheidsmonitor voor het hele land. Bij deze verandering is sprake van

een kwalitatieve verbetering, omdat iedereen het straks op dezelfde manier doet en omdat voorheen onderbelichte groepen (jongeren en allochtonen) beter in beeld komen.

VERGELIJKBAARHEID

Integrale veiligheidszorg vereist van de partners gedeelde opvattingen over de veiligheid en op elkaar afgestemde samenwerkingsverbanden. Hier is enige waakzaamheid geboden, want de vergelijkbaarheid van allerlei indelingen is lang niet altijd optimaal. Zo zijn de politiewijken lang niet altijd afgestemd op de gemeentelijke wijk- en buurtindeling. Bij veiligheidsanalyses moet soms ook rekening worden gehouden met onvergelijkbaarheid van gebruikte begrippen en termen. En als de ontwikkeling van de veiligheid door de jaren heen in beeld wordt gebracht dan zullen ten behoeve van de vergelijkbaarheid ook de peildata en/of nulmetingen dezelfde moeten zijn. Een ander voorbeeld is dat het jeugdbeleid van de meeste gemeenten is gericht op jongeren tot 25 jaar. Bij veiligheidsanalyses die de aanpak van de jeugdcriminaliteit, waarbij alle ketenpartners met elkaar samenwerken, ondersteunen, is het dan wel belangrijk dat daarbij wordt aangesloten en een onderscheid wordt gemaakt tussen strafrechtelijk minderjarige (12 t/m 17 jaar) en meerderjarige (18 t/m 24 jaar) jongeren.

ZORGVULDIGHEID

De volgende voorwaarde is van geheel andere aard. Het informatieproces bij de politie (verzamenen, inwinnen, veredelen, analyseren en verstrekken) dient met een grote mate van zorgvuldigheid te geschieden. Zo kunnen kleine foutjes bij het analyseklaar maken van de data voor grote fouten in de analyseresultaten zorgen.

Heel soms is er sprake van een opzienbarende criminologische ontdekking. Vrijwel altijd is er sprake van een datafout

Dergelijke fouten worden vaak pas ontdekt als de specifieke vraag in de analysefase wordt gesteld. Het antwoord blijkt dan aanzienlijk af te wijken van het analyseresultaat van het voorgaande jaar.

Heel soms – jammer genoeg bijna nooit – is er dan sprake van een opzienbarende criminologische ontdekking. Vrijwel altijd is er sprake van een datafout.

STAPELBAARHEID

De benutting van politiegegevens en veiligheidsanalyses kan aanzienlijk worden vergroot als sprake is van stapelbaarheid. Op die manier is het landelijke veiligheidsbeeld een opstapeling van de veiligheidsbeelden op het niveau van de regio's, de gemeenten, de werkgebieden van de politie, de wijken en de buurten. Waar het gaat om kwantitatieve gegevens kan er ook kwantitatief worden gestapeld. Zo is bij de Landelijke Criminaliteitskaart (LCK) van de dienst Nationale Recherche Informatie (DNRI) sprake van stapelbaarheid. Op basis van de landelijke database kan een kwantitatief beeld worden geschetst van alle verdachten, die vanaf 1996 éénmaal of vaker ter zake van een misdrijf door de politie werden aangehouden, op zowel landelijk, regionaal als lokaal niveau. Hoewel het beeld van de aangiftecriminaliteit in de LCK (nog) niet compleet is (21 van de 25 politiekorpsen zijn 'bij'), is bij de korpsen die wel aanleveren eveneens sprake van stapelbaarheid van zeer gedetailleerde informatie uit misdrijf aangiften per straat, buurt, wijk, gemeente, regio naar land.

VERZORGDHEID

Weer van een andere orde is de 'verpakking' van de veiligheidsanalyse. Een professionele uitstraling draagt zeker bij aan de benutting van de analyse. In de rapportage mogen uiteraard geen spelfouten of grammaticale blunders voorkomen. Veiligheidsanalyses zijn vaak rapportages, die niet van voren naar achteren worden gelezen, maar dienen als naslagwerk. Een goede, gedetailleerde inhoudsopgave kan de lezer behulpzaam zijn. Gelikte en glossy rapportages in *full colour* zijn erg kostbaar en kunnen een brede verspreiding en daarmee benutting in de weg staan. Uiteraard is een goede leesbaarheid van belang. De methodologische verantwoording en eventuele uitleg van ingewikkelde, statistische procedures kunnen voor de geïnteresseerde lezer in de bijlage. En let op: houd er rekening mee dat de management-samenvatting vaak het enige is dat door beslissers wordt gelezen!

TIJDIGHEID

De laatste voorwaarde heeft te maken met de relatie met de beleidscyclus. Het gebeurt nogal eens dat een veiligheidsanalyse – hoe goed ook van kwaliteit, en tot grote frustratie van de onderzoeker of analist – grotendeels onbenut blijft. De analyse was dan wel van goede kwaliteit, maar gewoon te laat klaar. Voor een optimale benutting van de analyseresultaten, is tijdige oplevering van de rapportage bij de opdrachtgever en de bespreking ervan in het juiste overleg een zeer belangrijke voorwaarde. Een voorbeeld: als het regionale criminaliteitsbeeld samen met het regionale beleidsplan voor het komende jaar in de maand mei besproken dient te worden in het Regionale College dan is ook bekend wanneer de voorbespreking in het Regionale Driehoeksoverleg is en daarmee ook het moment van bespreking in het overleg van de korpsdirectie. Voor een goede planning van de veiligheidsanalyses, is daarom afstemming met de beleidsondersteunende afdeling van de politie van doorslaggevend belang. Het is zonder meer verstandig om analyseproducten, die een periodiek karakter dragen, op te nemen in de beleidskalender van het korps. Beter iets minder diepgaand geanalyseerd dan te laat ingeleverd.

TOT SLOT

De 'Tien van Analyse & Research', die in dit artikel werden besproken, zijn zeker niet allemaal van tevoren bedacht. Soms lijken zij misschien wel erg vanzelfsprekend. Toch zijn ze voor ons in de loop van de jaren belangrijk gebleken. Wellicht kunnen anderen die zich bezighouden met veiligheidsanalyses van onze ervaring profiteren. <<

Met dank aan Henk Elffers van het Nederlands Studiecentrum Criminaliteit en Rechtshandhaving (NSCR) en Paul Harland van de politie Haaglanden.